

SCRIPTA HISTORICA

Nr 24

ss. 181-194

ROK 2018

A R T Y K U Ł Y

ISSN 2391-5153

© Copyright by Institute of History and Politology of the Pomeranian University in Słupsk

Oryginalna praca badawcza

PIOTR KOŁAKOWSKI

AKADEMIA POMORSKA W SŁUPSKU

MARYNARKA WOJENNA III RZESZY W ŚWIETLE INFORMACJI POLSKIEGO WYWIADU WOJSKOWEGO

Słowa kluczowe: *polski wywiad wojskowy, niemiecka marynarka wojenna, III Rzesza*

Key words: *Polish military intelligence, German navy, the Third Reich*

Oddział II Sztabu Głównego WP sporo uwagi poświęcił zagadnieniom związanym z rozbudową niemieckiej marynarki wojennej, a także możliwościami jej użycia przeciwko Polsce. Traktat wersalski – o czym należy przypomnieć – ograniczył Niemcom flotę do 6 pancerników, 6 krążowników, 12 kontrtorpedowców i 12 torpedowców. Pozostawiono im również pewną liczbę trawlerów i statków strażniczych do oczyszczania mórz z min. Rada Ambasadorów w późniejszym rozporządzeniu zezwoliła Berlinowi na utrzymanie jeszcze jednej trzeciej części posiadanych okrętów w składzie rezerwy morskiej. Dzięki temu Niemcy wzmocniły swoją flotę o kolejne 2 pancerniki, 2 krążowniki, 4 kontrtorpedowce i 4 torpedowce. Traktat wersalski zezwalał również na odnowienie floty w dopuszczalnych jego granicach, „tj. po dwudziestu latach pancernika po 10 000 ton, krążownika po 6000 ton, a po 15 latach kontrtorpedowca po 800 ton i torpedowca po 600 ton”¹.

Już na przełomie lat dwudziestych i trzydziestych dostrzeżono w centrali polskiego wywiadu wojskowego tendencję do jak najszybszej przebudowy starych jednostek. W jednym z opracowań Oddziału II z 1931 r. stwierdzono: „osiągnąwszy wspomniane rezultaty na polu rozbudowy krążowników, przeszli następnie Niemcy do budowy statków liniowych, które przy określonym przez traktat tonażu (100 000

¹ Archiwum Akt Nowych (dalej: AAN), Sztab Główny Wojska Polskiego w Warszawie, 616/131, Bałtyk. Floty i umocnienia brzegowe. Opracowanie Oddziału II SGWP z 1931 r.; tamże, 616/124, Bałtyk sytuacja wojskowa. Raport z 1 XII 1932 r.

ton) posiadać mają jak największą szybkość i najsilniejsze uzbrojenie”². W tym okresie niemieckie morskie siły zbrojne przedstawiały się następująco:

- 7 pancerników – (z tego 1 w rezerwie) po 13 200 ton,
- 1 pancernik w budowie,
- 8 krążowników, z tego 2 w rezerwie,
- 12 nowych kontrtorpedowców wybudowanych w latach 1926-1928,
- 4 kontrtorpedowce w rezerwie,
- 12 torpedowców,
- 4 torpedowce w rezerwie,
- 27 trawlerów zwodowanych w latach 1916-1918 oraz kilka szybkich motorówek uzbrojonych w torpedy³.

Dojście Adolfa Hitlera do władzy przyspieszyło również rozwój zbrojeń morskich, które łamały postanowienia traktatu wersalskiego. Z analiz Oddziału II jasno wynikało, że Niemcy miały „miażdżącą przewagę nad Polską na morzu”, co było spowodowane liczebnością okrętów, a także – na co zwrócono uwagę – dogodnym położeniem strategicznym na lądzie i morzu. Powyższych czynników nie mogło zrównoważyć pozbawienie Niemiec prawa posiadania okrętów podwodnych, jak też utrzymywania lotnictwa morskiego, choć w tym ostatnim przypadku było to w rzeczywistości nieprzestrzegane. Strona niemiecka mogła bez problemu przeciąć polskie linie komunikacyjne, zabezpieczyć własne porty oraz zniszczyć bazy na wybrzeżu polskim uderzeniem z lądu bądź od strony morza lub w operacji kombinowanej. W ocenie analityków „dwójki” warunkiem *sine qua non* poprawy położenia II Rzeczypospolitej na Bałtyku była z jednej strony rozbudowa własnej floty przez powiększenie liczby kontrtorpedowców, okrętów podwodnych i eskadr lotniczych, z drugiej – należyte zabezpieczenia wybrzeża zarówno od strony lądu, jak i morza⁴.

Cel Niemiec stanowiło stworzenie nowoczesnej floty wojennej zdolnej nie tylko do opanowania Bałtyku, ale w przyszłości również Morza Północnego. Przejawem tych tendencji było w 1933 r. wejście do służby „pancernika kieszonkowego”⁵ „Deutschland”, a także zwodowanie kolejnego – „Admiral Scheer”, a w następnym roku „Admiral Graf Spee”. Ponadto w grudniu 1934 r. zwodowano krążownik „Nürnberg”. Budowano i planowano rozpoczęcie budowy innych jednostek. Jednocześnie w szybkim tempie następowało „odmładzanie techniczne wojennych okrętów” oraz trwało unowocześnienie i wznoszenie nowych instalacji nadbrzeżnych i fortyfikacji⁶.

² Tamże, 616/131, Bałtyk. Floty i umocnienia brzegowe. Opracowanie Oddział II SGWP z 1931 r.

³ Tamże.

⁴ Centralne Archiwum Wojskowe (dalej: CAW), Oddział II Sztabu Głównego (Generalnego) Wojska Polskiego 1921-1939 (dalej: Oddział II SGWP), I.303.4.3540, Możliwości na morzu przeciwko Polsce, b.d.

⁵ Pancerniki kieszonkowe to nazwa potoczna. Początkowo klasyfikowano je jako okręty pancerne – Panzerschiffe, a później jako krążowniki ciężkie.

⁶ A. Woźny, *Niemieckie przygotowania do wojny z Polską w ocenach polskich naczelnych władz wojskowych w latach 1933-1939*, Warszawa 2000, s. 102-103.

Attaché wojskowy w Berlinie ppłk dypl. Antoni Szymański meldował w rocznym raporcie za 1934 r., iż „w marynarce wojennej tempo zbrojeń pod względem budowy jednostek pływających jest równie ożywione, jak i w wojsku lądowym”⁷, co odpowiadało prawdzie.

Według informacji przekazanej przez ataszat berliński Niemcy już pod koniec 1934 r. przystąpiły do budowy zakazanych traktatem wersalskim okrętów podwodnych, których ukończenie planowano w połowie 1935 r. W lipcu tego roku poinformowali o zwodowaniu 29 czerwca pierwszego okrętu podwodnego. Z danych, jakie początkowo posiadał ppłk dypl. Szymański, wynikało, iż w sumie tych okrętów miało być 20 o wyporności 250 ton, 6 po 500 ton i 2 po 750 ton. Seria małych 250-tonowych okrętów podwodnych była przeznaczona „w pierwszym okresie do technicznego wyszkolenia załóg, których Niemcom dla tej broni brak”. Budowa kolejnych, coraz silniejszych jednostek wykazywała, że Rzesza przywiązywała dużą wagę do wyposażenia swej floty w tego typu okręty. Berlin oznajmił też rozpoczęcie w 1934 i 1935 r. budowy 16 torpedowców po 1625 ton⁸.

Głównym ośrodkiem niemieckiej marynarki wojennej była Kilonia. Tam mieściło się Dowództwo Floty, a także inne dowództwa (sił rozpoznawczych, trawlerów, Inspektorat Wyszkożenia Marynarki, Inspektorat Torped i Min) oraz Baza Morza Bałtyckiego. Ważnym portem wojennym było Wilhelmshaven, gdzie znajdowało się Dowództwo Okrętów Liniowych i Inspektorat Artylerii Marynarki, jak też Baza Morza Północnego. Również istotną rolę odgrywały porty w Świnoujściu (Dowództwo Torpedowców) i Piławie zabezpieczającej tranzyt morski do Prus Wschodnich⁹.

Stan Reichsmarine (od 1935 r. Kriegsmarine) 1 października 1934 r. wynosił: 9 okrętów liniowych, w tym jeden w budowie, 8 lekkich krążowników, 32 kontrtorpedowce i torpedowce, 28 trawlerów, 11 okrętów strażniczych, 20 okrętów zagrodowych, 3 okręty i kutry hydrograficzne, 6 awiza (małe trawlerzy), 5 okrętów szkolnych, 3 okręty doświadczalne, 2 okręty ochrony rybołówstwa i okręty artylerii pomocniczej¹⁰. Kierownictwo niemieckiej marynarki, na co należy zwrócić uwagę, opracowało bardzo ambitny plan rozbudowy floty wojennej. Miał on być zrealizowany do połowy lat czterdziestych¹¹.

⁷ CAW, Oddział II SGWP, I.303.4.3565, Roczny raport ppłk. dypl. Szymańskiego o wojskowym i politycznym położeniu Rzeszy Niemieckiej w 1934 r. z 1 I 1935 r. Do centrali Oddziału II został z powodu choroby oficjalnego przedstawiciela WP w Berlinie nadesłany przez kpt. dypl. W. Steblika.

⁸ AAN, Attachés wojskowi RP przy państwach kapitalistycznych (dalej: Attachaty wojskowe), AII/38/1, Raport kwartalny ppłk. dypl. Szymańskiego o sytuacji wojskowej oraz politycznej Rzeszy Niemieckiej z 27 VII 1935 r.; A. Woźny, *Niemieckie przygotowania do wojny...*, s. 103; M. Zgórnjak, *Europa w przededniu wojny. Sytuacja militarna w latach 1938-1939*, Kraków 1993, s. 41.

⁹ CAW, Oddział II SGWP, I.303.4.3540, Flota. Stan na dzień 1 X 1934 r.

¹⁰ Tamże, Zestawienie liczebne stanu floty niemieckiej. Stan na dzień 1 X 1934 r.

¹¹ Z ustaleń Mariana Zgórnjaka wynika, iż przewidywano budowę 8 pancerników, 3 lotniskowców, 18 krążowników, 48 niszczycieli i 72 okrętów podwodnych. Zob. tenże, *Europa w przededniu wojny...*, s. 41.

Moment przełomowy w rozbudowie marynarki wojennej Rzeszy Niemieckiej stanowiła umowa morska zawarta 18 czerwca 1935 r. z Wielką Brytanią. Hitler nazwał ten dzień najszcześniejszym w swoim życiu, gdyż uważał, że został uczyniony decydujący krok na drodze do sojuszu z Londynem, a co w rzeczywistości okazało się złudne. Ustalono w niej, iż tonaż niemieckiej floty nie będzie większy niż 35% marynarki brytyjskiej, tj. około 420 000 ton (okrętów podwodnych 45%)¹². W ocenie attaché wojskowego w Berlinie ppłk. dypl. Szymańskiego rzeczą znamioną było, że strona niemiecka stawiała Londyn przed faktem dokonanym. Jednocześnie stwierdzał, iż budowa silnej marynarki wojennej pochłonie olbrzymie kwoty, które odbiją się negatywnie na zbrojeniach lądowych i lotnictwie¹³.

Na podstawie porozumienia niemiecko-brytyjskiego w Oddziale II przyjmowano następującą liczbę okrętów, jakimi miałyby dysponować marynarka wojenna Rzeszy: 6 okrętów liniowych po 25 000 ton, 4 lotniskowce po 10 000 ton (ewentualnie 1 po 27 000 oraz 1 po 15 000 ton), 6 dużych krążowników po 8000 ton, 5 lekkich krążowników po 6000 ton, 43 kontrtorpedowce po 1000 ton, a także 12 okrętów podwodnych po 250 ton i 24-25 po 800 ton. Do wykonania powyższego programu Niemcy mieli do dyspozycji 11 wielkich stoczn. Przewidywano, iż plan ten zostanie zrealizowany w ciągu 4 lat, czyli do 1939 r., i pochłonie 3,5 miliarda marek¹⁴.

Z dniem 1 lipca 1935 r. kierownictwo marynarki wojennej zostało przemianowane na Naczelne Dowództwo Marynarki Wojennej (Oberkommando der Kriegsmarine). Podlegała mu flota, Baza Morza Bałtyckiego, Baza Morza Północnego i placówki marynarki wojennej przy marynarce handlowej w Bremie, Hamburgu, Szczecinie i Królewcu. Na czele floty stał dowódca – Flottenchef (wspomagany przez sztab). Jego głównym zadaniem było kierowanie wyszkoleniem taktycznym floty na podstawie wytycznych dowódcy marynarki. Odpowiadał on również za gotowość bojową. Dowódcy floty podlegali bezpośrednio: dowódca zespołu okrętów liniowych (Befehlshaber der Linienschiffe)¹⁵ i dowódca sił rozpoznawczych (Befehlshaber der Aufklärungstreitkräfte). Temu ostatniemu był podporządkowany zespół krążowników, dywizjon szybkich kutrów, flotylla torpedowców, flotylla trawlerów i dywizjon łodzi podwodnych. Do Bazy Morza Bałtyckiego (Marinestation der Ostsee) należały: Dowództwo¹⁶,

¹² W opinii admirała Ericha Raedera – naczelnego dowódcy niemieckiej marynarki wojennej – Niemcy nie były zdolne osiągnąć tego poziomu w ciągu 10 lat. Zob. S. Żerko, *Niemiecka polityka zagraniczna 1933-1939*, Poznań 2005, s. 144.

¹³ AAN, Attachaty wojskowe, AII/38/1, Raport kwartalny ppłk. dypl. Szymańskiego o sytuacji wojskowej oraz politycznej Rzeszy Niemieckiej z 27 VII 1935 r.

¹⁴ CAW, Oddział II SGWP, I.303.4.3608, *Niemiecka marynarka wojenna. Część II. Flota i bazy*. Opracowanie z IX 1935 r.

¹⁵ Dowódcy okrętów liniowych podlegały wszystkie czynne okręty liniowe oraz statki hydrograficzne.

¹⁶ Do zadań dowództwa bazy należało kierowanie wszelkimi pracami dotyczącymi przygotowania sił i środków bojowych, kierowanie wyszkoleniem i służbą podległych mu oddziałów i władz na lądzie oraz jednostek pływających przydzielonych do bazy. Ponadto odpowiadało ono za: sprawy personalne, kierowanie służbą obserwacji i łączności, sprawy finansowe, przygotowanie obrony wybrzeża na obszarze bazy, regulowanie działalności portowej służby policyjnej w po-

2. admirał¹⁷, Inspektorat Wyszkożenia¹⁸, Inspektorat Broni Podwodnej¹⁹, Komendantura²⁰ w Kilonii, Komendantura w Świnoujściu, Komendantura w Piławie, Oficer Łączności²¹, Arsenał Morski²² w Kilonii, Intendentura Marynarki²³ i Urząd Sanitarny²⁴ Bazy Morza Bałtyckiego. Z kolei w skład Bazy Morza Północnego (Marinestation der Nordsee) wchodziły: Dowództwo, 2. admirał, Inspektorat Artylerii Marynarki²⁵, Inspektorat Składnic Marynarki²⁶, Komendantura Wilhelmshaven, Komendantura Cuxhaven, Komendantura Borkum, Oficer Łączności, Intendentura Marynarki, Urząd Sanitarny Marynarki oraz stocznia. Placówkami marynarki wojennej przy marynarce handlowej (Kriegsmarinedienststellen) kierowali oficerowie sztabowi marynarki²⁷. Do

rozumieniu z organami cywilnymi, współpracę z władzami administracyjnymi, a także nadzór nad jednostkami pływającymi wycofanymi do rezerwy.

¹⁷ Podlegał dowódcy bazy. Jego zadania sprowadzały się do „gospodarki personalnej” w oddziałach marynarki na lądzie i w jednostkach pływających, a także „gospodarki materiałowej” w odniesieniu do broni ręcznej i maszynowej oraz sprzętu obrony przeciwgazowej. Administrował też funduszami przydzielonymi przez dowódcę bazy.

¹⁸ Do dyspozycji inspektoratu przydzielone były następujące okręty szkolne: okręt liniowy „Schlesien”, krążownik „Emden”, krążownik „Karlsruhe” i żaglowiec „Gorch Fock”. Podlegało mu też pięć szkół morskich: szkoła podchorążych marynarki wojennej i szkoła sportowa we Flensburgu-Mürwick, szkoła techniczna marynarki w Kilonii-Wik, szkoła podoficerów marynarki w Friedrichsort oraz szkoła podoficerów marynarki w Wilhelmshaven.

¹⁹ Do zadań inspektoratu należał nadzór nad szkoleniem personelu broni podwodnej, łączności, obrony przeciwgazowej i nurków, a także utrzymanie w gotowości bojowej środków broni podwodnej oraz środków zadymiających i łączności. Inspektorowi podlegało 5 szkół (szkoła torpedowa i szkoła łączności marynarki we Flensburgu-Mürwick, w Kilonii szkoła zagrodowa, szkoła okrętów podwodnych, szkoła obrony przeciwgazowej), 3 instytuty (Instytut Badań Torped w Eckenförde, Instytut Badań Środków Łączności w Kilonii i Instytut Badań Chemiczno-Fizycznych w Kilonii) i Oddział Badań Broni Zagrodowej w Kilonii.

²⁰ Były to komendy garnizonów, do których głównych zadań należało przygotowanie obrony wybrzeża na przydzielonych im odcinkach.

²¹ Oficer łączności był odpowiedzialny za organizację sieci łączności na terenie bazy oraz jej sprawność z punktu widzenia operacyjnego.

²² Najogólniej ujmując, zaopatrywał okręty w materiał uzbrojenia artyleryjskiego i broni podwodnej, sprzęt nawigacyjny i pomocniczy uzbrojenia. Komendantowi arsenału podlegały też sprawy związane z budową portów oraz techniczne (warsztaty).

²³ Intendenturze podlegały: kasa bazy, magazyn mundurowy, garnizonowe urzędy budownictwa, placówki budownictwa, urzędy administracyjne i urząd zaopatrzenia.

²⁴ Składał się z trzech komórek: oddziału higieny, oddziału chemicznego i domowego lekarza rodzin wojskowych. Urzędowi sanitarnemu podlegały szpitale i sanatorium.

²⁵ Do zadań inspektoratu należało przede wszystkim szkolenie personelu artyleryjskiego, współpraca z różnymi instytucjami wojskowymi nad technicznym rozwojem artylerii morskiej, nadzór nad organizacją obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej. Podlegały mu: komisja doświadczalna dla okrętów, szkoła artylerii okrętowej i szkoła artylerii nadbrzeżnej.

²⁶ Zadaniem inspektoratu był nadzór nad składnicami artyleryjskimi marynarki oraz broni podwodnej, a także nad sprzętem i amunicją dla okrętów obrony wybrzeża.

²⁷ Wyjątek stanowiła placówka w Hamburgu, którą kierował od 1 lutego 1935 r. oficer w stopniu kontradmirała, mający do pomocy oficera sztabowego marynarki. Nosiła ona też specjalną nazwę: „Der Admiral der Kriegsmarinedienststelle Hamburg”.

ich zadań należało przede wszystkim przygotowanie i przeprowadzenie mobilizacji statków handlowych²⁸.

We wrześniu 1935 r. Oddział II oceniał liczebność niemieckiej marynarki wojennej na 22 600 ludzi. Szacowano, że dla rozbudowy floty personel pływający zostanie zwiększony o 25 000 szeregowców, a na lądzie o 2500-3000 osób. W grudniu tego roku „dwójka” uzyskała informację o rozpoczęciu budowy w Kilonii trzeciego krążownika o wyporności 10 000 ton, który oznaczono literą „I”, a także pierwszego lotniskowca w stoczni „Deutsche Werke AG”²⁹. Na początku 1936 r. do centrali wywiadu dotarła wiadomość o planowanym utworzeniu 2. flotylli okrętów podwodnych. Na jej dowódcę wyznaczono kmdr. ppor. Wenera von Scheera. W związku z tymi planami utworzono stanowisko dowódcy floty podwodnej (Führer der Unterseeboote), którym został komandor Karl Dönitz, pozostając jednocześnie dowódcą 1. flotylli okrętów podwodnych³⁰.

Według wiadomości Oddziału II z początku 1936 r. dowództwo marynarki wydało przepisy regulujące przyjmowanie ochotników do służby we flocie i na wybrzeżu. Kandydaci musieli mieć obywatelstwo niemieckie, jak również pochodzenie aryjskie do trzeciego pokolenia. Ponadto warunkiem przyjęcia była niekaralność, stan wolny oraz dobre zdrowie, wiek od 18 do 21 lat dla służby we flocie i od 18 do 25 lat dla służby na wybrzeżu. Wzrost minimum 1,60 m. W pierwszej kolejności byli przyjmowani marynarze, rybacy, rzemieślnicy i pracownicy przemysłu metalowego. Dużą wagę przywiązywano do członkostwa w młodzieżowych organizacjach hitlerowskich, służby pracy czy też umiejętności pływania. Spośród najzdolniejszych ochotników po około 3 latach służby wybierano kandydatów na podoficerów³¹.

Polski wywiad wojskowy wykazywał duże zainteresowanie – co nie może dziwić – okrętami podwodnymi. Dnia 10 lutego 1936 r. Oberkommando der Kriegsmarine, na czele którego stał Erich Raeder³², wydało rozkaz. Na jego mocy dowódca okrętów podwodnych podlegał bezpośrednio dowódcy floty. Z doniesień Oddziału II wynikało, iż 2. flotylla „jeszcze nie została utworzona”. Portem macierzystym dowódcy okrętów podwodnych była Kilonia. Według nie do końca potwierdzonych danych w skład 1. flotylli wchodziły U7, U8, U9, U10, U11, U12, U13 oraz U17.

²⁸ CAW, Oddział II SGWP, I.303.4.3608, Niemiecka marynarka wojenna. Część II. Flota i bazy. Opracowanie z IX 1935 r.

²⁹ Tamże, I.303.4.3582, Komunikat nr 4 za XII 1935 r.

³⁰ Tamże, Uwaga do Komunikatu nr 4 za XII 1935 r.

³¹ Tamże, Marynarka niemiecka. Komunikat nr 5 za I 1936 r.

³² Erich Raeder z wyróżnieniem ukończył studia w wyższej szkole morskiej (Akademia Marynarki) w Kilonii. W 1914 r. został mianowany szefem sztabu dowódcy sił rozpoznawczych. Na tym stanowisku pozostał do 1917 r. Uczestniczył w bitwach przy Dogger Bank (1915 r.) i Jutlandii (1916 r.). Od 1917 do 1918 r. dowodził krążownikiem „Köln”. Po wojnie do 1922 r. pracował w archiwum marynarki. Co ciekawe, wydał większą część oficjalnej niemieckiej historii wojny światowej na „morzu”, za którą otrzymał tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Chrystiana Albrechta w Kilonii. W 1922 r. jako inspektor wyszkolenia uzyskał awans na kontradmirała. W 1924 r. został dowódcą sił rozpoznawczych, a w 1925 r. wiceadmirałem i dowódcą Bazy Morza Północnego. Od 1928 r. był admirałem i szefem kierownictwa marynarki. W 1935 r. mianowano go naczelnym dowódcą marynarki. Tamże, I.303.4.3526, Niemiecka marynarka wojenna w 1937 r. Opracowanie z II 1938 r.

Z kolei U1 do U6 tworzyły dywizjon szkolny, natomiast U14, U18 i U19 zostały tymczasowo przydzielone do szkoły okrętów podwodnych na okres 2-3 miesięcy. Oddział II nie miał informacji na temat U15 i U16, które najprawdopodobniej znajdowały się jeszcze w budowie. Natomiast 14 stycznia został zwodowany U20. W ocenie polskiego wywiadu wojskowego w pierwszych miesiącach 1936 r. w budowie było około 40 okrętów podwodnych, w tym 6 po 500 ton i 2 po 750 ton³³.

Latem 1936 r. doszło do reorganizacji dowództwa floty podwodnej, którą dowodził kmdr Dönitz, równocześnie stojący na czele 1. flotylli. Ponieważ w Niemczech trwała intensywna rozbudowa tej broni, podjęto decyzję o rozdzieleniu personalnym stanowisk dowódczych. W sierpniu 1936 r. obsada dowództwa floty podwodnej była następująca: dowódca – kmdr Dönitz, oficer flagowy – kpt. Fischer, 1. oficer sztabu – kpt. Sachs, oficer techniczny – kmdr ppor. inż. Thesden, lekarz – kmdr ppor. Schulze, oficer administracyjny kpt. Böning. Funkcję dowódcy 1. flotylli pełnił kmdr ppor. Otto Loycke, a 2. flotylli kmdr ppor. Werner von Scheer³⁴. Od września 1936 r. trwała jej intensywna organizacja, a dokładny skład flotylli nie był początkowo znany polskiemu wywiadowi. Wiedzano, iż tworzyło ją 12 okrętów, w tym U25, U26, U27, U33 i U35³⁵. Oddział II jeszcze w tym roku zdołał jednak ustalić dokładny skład 2. flotylli. Starano się też, na co należy zwrócić uwagę, uzyskać informacje na temat prowadzonych prac nad nowymi silnikami do okrętów podwodnych. Ich budową i udoskonaleniem zajmowała się m.in. jedna z berlińskich firm.

W związku z wojną domową w Hiszpanii Niemcy wysłali do jej wybrzeży 2 grupy okrętów: północną, w składzie krążownik „Köln” oraz kontrtorpedowce „Albatros” i „Seeadler”, oraz południową, którą tworzyły okręty pancerne „Deutschland” i „Admiral Scheer”, a także kontrtorpedowce „Luchs” i „Leopard”. Z doniesień Oddziału II wynikało, że głównym zadaniem tych okrętów, znajdujących się od końca lipca 1936 r. na wodach hiszpańskich, była ewakuacja obywateli niemieckich, których „zaskoczyła wojna domowa”³⁶. Pod koniec sierpnia 1936 r. zostały one zluzowane przez nowe okręty: pancernik „Admiral Graf Spee” oraz krążowniki „Nürnberg” i „Leipzig” oraz 4. flotyllę torpedowców. W późniejszym czasie flota niemiecka, co nie uszło uwadze Oddziału II, aktywnie wspierała „frankistowską” blokadę morską. W efekcie tych działań 29 maja 1937 r. na redzie portu Ibiza doszło do poważnego incydentu z udziałem pancernika „Deutschland”. Okręt ten został zbombardowany przez 2 samoloty. W konsekwencji nalotu śmierć poniosło ponad 20 marynarzy, a 83 zostało rannych³⁷. W czerwcu 1937 r. III Rzesza skoncentrowała na wodach Hiszpanii 2 pancerniki, 4 krążowniki, 10 torpedowców i 6 okrętów podwodnych³⁸.

³³ Tamże, I.303.4.3582, Marynarka niemiecka. Komunikat nr 6 za II 1936 r.

³⁴ Tamże, Niemiecka marynarka wojenna. Komunikat nr 11 za VII i VIII 1936 r.

³⁵ Tamże, Niemiecka marynarka wojenna. Komunikat nr 12 za IX 1936 r.

³⁶ Tamże, Niemiecka marynarka wojenna. Komunikat nr 11 za VII i VIII 1936 r.

³⁷ Niektórzy z ciężko rannych zmarli w następstwie doznanych ran. W sumie śmierć poniosło około 30 osób.

³⁸ CAW, Oddział II SGWP, I.303.4.3582, Niemiecka marynarka wojenna. Komunikat nr 4 od 15 V do 1 VII 1937 r.

Według informacji „dwójki” w 1936 r. Niemcy rozpoczęli drugą fazę rozbudowy marynarki wojennej (pierwsza trwała w latach 1934-1935). Obejmowała ona budowę 2 pancerników, 2 lotniskowców, 1 ciężkiego krążownika, 6 kontrtorpedowców, 8 okrętów podwodnych, a także okrętów nieobjętych układem brytyjsko-niemieckim: 12 torpedowców i 12 trawlerów. Z kolei w trzeciej fazie, zapoczątkowanej w 1937 r., rozpoczęto budowę 4 lekkich krążowników, 17 okrętów podwodnych, 12 trawlerów, 6 torpedowców, 2 ścigaczy i 4 kutrów trałowych³⁹. Z analiz Oddziału II wynikało, iż strona niemiecka przed 1 czerwca 1937 r. planowała zwodować 2 okręty liniowe, lotniskowiec, 2 krążowniki, 16 kontrtorpedowców i 14 okrętów podwodnych⁴⁰.

Latem 1936 r. Oddział II zaobserwował regularne wojskowe transporty morskie odbywające się pomiędzy Szczecinem a Królewcem. Stronie niemieckiej zależało na ograniczeniu transportu przez Korytarz Pomorski. Komunikację morską z Prusami Wschodnimi utrzymywały zafrachtowane przez władze wojskowe 3 statki („Rheinfels”, „Sonnenfels” i „Stoltzenfels”) należące do towarzystwa transportowego „Hansa”. Poza materiałem wojennym przewoziły one również żołnierzy, w tym marynarzy z oddziałów lądowych. Statki te wykorzystywano też do nocnych ćwiczeń desantowych⁴¹.

W lipcu 1936 r. ukończono przebudowę pancernika „Schleswig-Holstein”, który został dostosowany do celów szkoleniowych. Z dniem 1 października okręt ten przeszedł do dyspozycji Inspektoratu Wyszkożenia Marynarki, a w połowie tego miesiąca miał udać się w sześciomiesięczny rejs do Ameryki Południowej⁴². Z kolei w Komunikacie nr 13 z grudnia 1936 r. Niemiecka Marynarka Wojenna poinformowała o zwodowaniu 3 października okrętu liniowego „Scharnhorst”, a 8 grudnia – „Gneisenau”⁴³. W styczniu 1937 r. wywiad wojskowy uzyskał informację o ukończeniu w stoczni w Wilhelmshaven trwającego ponad 2 miesiące gruntownego remontu pancernika „Deutschland”. Obejmował on głównie mechanizmy i urządzenia artyleryjskie, udoskonalające kierowanie ogniem. Z meldunków „dwójki” wynikało, iż w tym czasie remontowano również pancernik „Admiral Scheer” oraz krążowniki „Leipzig” i „Nürnberg”⁴⁴. Pod koniec 1936 r. wywiad zdobył kolejne dane o organizacji taktycznej okrętów podwodnych. Oddział II na bieżąco uzyskiwał wiadomości o zmianach personalnych w Kriegsmarine oraz Ordre de Bataille (OdeB) floty, ćwiczeniach i manewrach, rozbudowie portów i umocnień nadbrzeżnych.

Polski wywiad dostrzegał tendencję Naczelnego Dowództwa Marynarki Wojennej III Rzeszy do rozbudowy Bazy Morza Bałtyckiego, dokąd przenoszono niektóre instytucje z Bazy Morza Północnego. Obok Kilonii, będącej głównym portem Kriegsmari-

³⁹ Tamże, I.303.4.3826, Niemiecka marynarka wojenna w 1937 r. Opracowanie z II 1938 r.

⁴⁰ Tamże, Oddział II SGWP, I.303.4.3582, Niemiecka marynarka wojenna. Komunikat nr 11 za VII i VIII 1936 r.

⁴¹ Tamże. Na ten temat zob. P. Kolakowski, *Czas próby. Polski wywiad wojskowy wobec groźby wybuchu wojny w 1939 roku*, Warszawa 2012, *passim*.

⁴² CAW, Oddział II SGWP, I.303.4.3582, Niemiecka marynarka wojenna. Komunikat nr 11 za VII i VIII 1936 r.

⁴³ Tamże, Niemiecka marynarka wojenna. Komunikat nr 13 za XII 1936 r.

⁴⁴ Tamże, Niemiecka marynarka wojenna. Komunikat nr 1 za I 1937 r.

ne, stworzono nowe w Stralsundzie i Sassnitz, a także rozbudowano Świnoujście i Piławę. Przygotowanie tych baz umożliwiło przeniesienie na Bałtyk głównych sił floty. Równocześnie uproszczono i dostosowano do potrzeb wojennych organizację obrony wybrzeża, modernizując sprzęt i budując nowe fortyfikacje nadbrzeżne⁴⁵.

Z informacji Oddziału II wynikało, że Niemcy rozbudowywali marynarkę wojenną bez specjalnego wyróżnienia jakiegokolwiek kategorii jednostek, podobnie jak to odbywało się w innych państwach. Z powodu trudności surowcowych i personalnych jej tempo było „jednak znacznie wolniejsze od przewidywanego”. W 1938 r. zakładano, iż zrealizowanie całego planu rozbudowy „może nastąpić około 1942 roku”, bowiem nie podjęto budowy 20% jednostek. Nie bez racji uważano, że Kriegsmarine zapewni Niemcom zdecydowaną przewagę na Bałtyku i jednocześnie umożliwi zamknięcie dostępu do ich wybrzeży Morza Północnego⁴⁶.

Marynarką wojenną dowodził Erich Raeder, który 20 kwietnia 1936 r. został awansowany na admirała generała. W opinii Oddziału II był on niezwykle doświadczonym oficerem. W 1937 r. w skład podległego mu Oberkommando der Kriegsmarine wchodził Sztab Naczelny Dowódcy Marynarki (kontradmiral Hermann Motz), Urząd Personalny (kontradmiral Conrad Patzig) i Urząd Dowodzenia będący *de facto* Sztabem Generalnym Kriegsmarine (wiceadmirał Günter Guse). Raederowi bezpośrednio podporządkowany był dowódca floty. Stanowisko to od końca 1936 r. piastował admirał Carls⁴⁷. Jego miejscem postoju była Kilonia, a podczas zaokrętowania – pancernik „Admiral Graf Spee”. Dowódcy floty podlegały 3 wielkie jednostki taktyczne: pancerniki, siły rozpoznawcze i okręty podwodne. Zespół pancerników stacjonujących w Wilhelmshaven (kontradmiral Herman von Fischel) tworzyły 3 okręty: „Deutschland” (kmdr Paul Wencker), „Admiral Graf Spee” (kmdr Walter Warzecha) i „Admiral Scheer” (kmdr Otto Ciliax). Według informacji Oddziału II w 1938 r. do służby wejść miały pancerniki „Gneisenau” i „Scharnhorst”, przechodzące próby odbiorcze⁴⁸.

Główną bazą sił rozpoznawczych, którymi dowodził kontradmiral Hermann Densch, była Kilonia. Tworzył je zespół krążowników w składzie czterech okrętów: „Nürnberg”, „Leipzig”, „Köln” i „Karlsruhe” oraz zespół torpedowców (6 dywizjonów kontrtorpedowców i flotylla torpedowców). Oprócz tego dowódcy sił rozpoznawczych podlegała 1. flotylla ścigaczy (12 okrętów, w tym 4 w rezerwie), zespół trawlerów i okrętów eskortowych wraz z flotyllą kutrów trałowych⁴⁹.

⁴⁵ Zmiany dotyczące organizacji i obrony wybrzeża przeprowadzono zwłaszcza w rejonie Morza Północnego.

⁴⁶ CAW, Oddział II SGWP, I.303.4.3526, Niemiecka marynarka wojenna w 1937 r. Opracowanie z II 1938 r.

⁴⁷ Rolf Carls został mianowany admirałem 1 czerwca 1937 r. Na stanowisku dowódcy floty zastąpił 21 grudnia 1936 r. admirała Richarda Foerstera.

⁴⁸ CAW, Oddział II SGWP, I.303.4.3526, Niemiecka marynarka wojenna w 1937 r. Opracowanie z II 1938 r. Pancernik „Gneisenau” wszedł do służby w maju 1938, a „Scharnhorst” w styczniu 1939 r.

⁴⁹ Dowódcy trawlerów i okrętów eskortowych kmdr. Rugemu podlegały dwie flotylle trawlerów (1. flotylla z Piławy i 2. flotylla z Cuxhaven, każda po sześć okrętów), dwie flotylle eskortowe (1. flotylla z Kilonii i 2. flotylla z Kilonii – po pięć okrętów) oraz 1. flotylla kutrów trałowych z Kilonii (osiem okrętów).

Dowódcą okrętów podwodnych wchodzących w skład floty był kmdr Dönitz. W 1937 r. Kriegsmarine dysponowała trzema ich flotyllami: 1. flotyllą „Weddigen” z Kilonii (kpt. Hans Günther Loeff), w skład której wchodziło dwanaście okrętów (nieparzyste numery od „U7” do „U23”), 2. flotyllą „Saltzwedel” z Wilhelmshaven (kmdr ppor. Hans Ibbeken) – również dwanaście okrętów (od „U25” do „U36”) i 3. flotyllą „Lohs” z Kilonii (kpt. Hans Eckermann), którą tworzyły okręty podwodne o numerach „U10”, „U12”, „U14”, „U16”, „U18”, „U20”, „U22”, a także w rezerwie „U8” i „U24”⁵⁰. Oddział II posiadał niepotwierdzone informacje, że Niemcy organizowali kolejne trzy flotylle, w tym 5. i 6., w Wilhelmshaven.

Według danych Oddziału II OdeB niemieckiej marynarki wojennej na dzień 1 stycznia 1938 r. przedstawiało się następująco: 5 pancerników (w tym 2 szkolne⁵¹), 6 krążowników (w tym również 2 szkolne), 7 kontrtorpedowców, 15 torpedowców (11 szkolnych), 8 ścigaczy, 36 okrętów podwodnych (w tym 6 szkolnych), 12 traule-rów, 10 eskortowców, 8 kutrów trałowych, 6 trawlerów pomocniczych. Ponadto Kriegsmarine dysponowała okrętami szkolnymi: 11 zagrodowymi, 7 artyleryjskimi, 2 łączności i 3 żaglowcami. W marynarce służyło 3200 oficerów i 39 000 szeregowców, w tym 30 000 zawodowych⁵².

Oddział II obserwował wiosenne manewry floty niemieckiej, jakie odbyły się w dniach od 15 do 18 marca 1938 r. na Bałtyku w rejonie pomiędzy Bornholmem a Rugią. Uczestniczył w nich pancernik „Deutschland” i trzy krążowniki „Nürnberg”, „Kalsruhe” i „Leipzig”, a także 1. i 2. dywizjon kontrtorpedowców, 1. i 2. flotylla eskortowców, 1. i 2. flotylla trawlerów oraz 1. i 3. flotylla okrętów podwodnych. Założenie manewrów i ich przebieg nie były znane polskiemu wywiadowi. Po zakończeniu tych ćwiczeń część okrętów została skierowana do Zatoki Gdańskiej. Uważano, iż miało to związek ze sporem polsko-litewskim. Dnia 19 marca przyplłynęły do Piławy 3 krążowniki, 2 dywizjony kontrtorpedowców i 1. flotylla eskortowców. W ciągu kilku ostatnich lat tak znaczne siły nie znajdowały się w tym porcie jednocześnie⁵³.

Polski wywiad wojskowy wykazywał duże zainteresowanie umocnieniami portu w Świnoujściu, drugim po Kilonii portem wojennym Niemiec na Bałtyku. Ich rozpoznanie było dobre, podobnie jak stanowisk artylerii przeciwlotniczej portu wojennego i handlowego, a także znajdujących się w pobliżu lotnisk. „Dwójka” uzyskiwała również informacje na temat portów w Kołobrzegu i Ustce. Według meldunków Oddziału II nie były one „na razie wykorzystywane jako bazy pomocnicze floty”⁵⁴.

Z materiałów docierających do centrali polskiego wywiadu wojskowego wynikało, że w razie wybuchu wojny głównym zadaniem Kriegsmarine będzie zapewnienie „nieskrępowanego połączenia morskiego z Prusami Wschodnimi”. Wskazywała na

⁵⁰ Dowódcy flotylli okrętów podwodnych dysponowali również okrętami sztabowymi, ratunkowymi czy też starymi torpedowcami. Ponadto szkoła okrętów podwodnych w Neustadt miała własnych sześć okrętów (od „U1” do „U6”) oraz statki pomocnicze: trawler i dwa kutry trałowe. Uczyło się w niej 13 oficerów i 150 szeregowców.

⁵¹ Były to pancerniki „Schleswig-Holstein” i „Schlesien”.

⁵² CAW, Oddział II SGWP, I.303.4.3582, OdeB floty morskiej na 1 I 1938 r.

⁵³ Tamże, Niemiecka marynarka wojenna. Komunikat miesięczny nr 2 za III 1938 r.

⁵⁴ Tamże, Bazy marynarki wojennej w południowej części Morza Bałtyckiego, b.d.

to modernizacja i rozbudowa portów w Świnoujściu i Piławie, budowa wielu statków handlowych specjalnie przygotowanych do transportu wojska, licznych lotnisk wzdłuż wybrzeża Pomorza niemieckiego, a także częste ćwiczenia i manewry floty zawierające elementy obrony transportów morskich. Poza zabezpieczeniem połączeń do Prus Wschodnich Niemcy dążyli do utrudnienia nieprzyjacielskim siłom morskim wtargnięcia na zachód od linii Arcona–Bornholm. Ich obawy dotyczyły przede wszystkim wrogiego lotnictwa, dlatego szczególną uwagę zwracano na dobrą organizację obrony przeciwlotniczej. Według informacji „dwójki” latem 1938 r. na wybrzeżu Morza Bałtyckiego Niemcy rozmieścili ponad 40 baterii przeciwlotniczych⁵⁵.

Dnia 25 czerwca 1938 r. attaché wojskowy w Berlinie ppłk dypl. Antoni Szymański meldował Oddziałowi II o doniosłych zmianach organizacyjnych i personalnych, jakie jesienią miały być wprowadzone w Kriegsmarine. Planowano przede wszystkim dokonać podziału taktycznego marynarki wojennej na dwie grupy morskie: wschód i północ. Na dowódcę tej pierwszej został wyznaczony admirał Konrad Albrecht. Dowództwo Floty miał objąć admirał Hermann Boehm, admirał Rolf Carls – dowództwo Bazy Morza Bałtyckiego⁵⁶, wiceadmirał Gunther Guse – Inspektorat Łączności, admirał Alfred Saalwachter – dowództwo Bazy Morza Północnego, a wiceadmirał Karlgeorg Schuster – Inspektorat Szkolnictwa Marynarki⁵⁷.

Oddział II meldował o pierwszym wyjściu w morze 27 czerwca 1938 r. pancernika „Gneisenau”, który udał się na Morze Północne, kierując się ku brzegom Norwegii, a stamtąd na Ocean Atlantycki. Po powrocie w lipcu do Kilonii i krótkim postoju popłynął do Piławy, wykonując próbę szybkości. Dnia 22 sierpnia tego samego roku w obecności regenta Węgier zwodowano ciężki krążownik „Prinz Eugen”. Po tej uroczystości odbyła się w Kilonii wielka defilada floty⁵⁸.

Na przełomie 1938 i 1939 r. niemiecka marynarka wojenna przeprowadzała liczne ćwiczenia na Bałtyku „z intensywnością dotychczas nienotowaną”. Organizowano je również – co stanowiło pewne zaskoczenie w Oddziale II – w czasie świąt, „zwykle wykorzystywanym na urlopy personelu”. W ćwiczeniach tych brały udział wszystkie pancerniki, 4 krążowniki, 8-10 kontrtorpedowców, 4-6 torpedowców typu „Albatros”, wszystkie flotylle okrętów podwodnych i wiele okrętów pomocniczych. Postoje w portach i remonty jednostek skrócono do minimum⁵⁹.

W lutym 1939 r. polski wywiad wojskowy poinformował o zwodowaniu pancernika „Bismarck”, nie posiadano jednak szczegółowych danych na temat jego uzbrojenia. W kwietniu został wcielony do składu floty ciężki krążownik „Admiral Hipper”⁶⁰. W tym samym miesiącu zwodowano pancernik „Tripitz”. Z doniesień

⁵⁵ Tamże.

⁵⁶ Admirał Boehm objął stanowisko floty po admirale Carlisie 1 listopada 1938 r.

⁵⁷ AAN, Ataszaty wojskowe, A II/42, Pismo ppłk. dypl. Szymańskiego do Oddziału II z 25 VI 1938 r.

⁵⁸ CAW, Oddział II SGWP, I.303.4.3582, Niemiecka marynarka wojenna. Komunikat nr 5 za VII i VIII 1938 r.

⁵⁹ Tamże, Niemiecka marynarka wojenna. Komunikat nr 1 za I 1939 r.

⁶⁰ Tamże, Niemiecka marynarka wojenna. Komunikat miesięczny nr 2 za II 1939 r.; tamże, Niemiecka marynarka wojenna. Komunikat nr 4 za IV 1939 r.

Oddziału II wynikało, że pomimo dużego wysiłku Niemcy mieli jednak „pewne opóźnienie” w realizacji programu rozbudowy marynarki wojennej. Przyczynił się do tego przede wszystkim brak surowców⁶¹. W maju 1939 r. „dwójka” uzyskała potwierdzone informacje o produkcji przez Niemców obok torped o napędzie sprężonym powietrzem również torped elektrycznych, które były przewidziane do użytku w czasie wojny⁶².

Wiosną 1939 r. według danych Oddziału II w marynarce wojennej III Rzeszy służyło około 4500 oficerów, 14 000 podoficerów i 47 000 szeregowców. Kriegsmarine dysponowała 2 okrętami liniowymi, 3 pancernikami, 2 ciężkimi krążownikami, 6 lekkimi krążownikami, 21 kontrtorpedowcami, 16 torpedowcami, 8 eskortowcami, 63 okrętami podwodnymi, 27 traulerami, 20 ścigaczami i 40 kutrami trałowymi. Z ocen Oddziału II wynikało, iż okręty niemieckie nie ustępowały wartością bojową analogicznym jednostkom brytyjskim czy też francuskim. Wysoko oceniono wyszkolenie personelu służby czynnej Kriegsmarine⁶³.

W 1939 r. organizacja marynarki wojennej III Rzeszy – według informacji polskiego wywiadu – w ogólnym zarysie przedstawiała się następująco. Na czele stał admirał generał (od 1 kwietnia wielki admirał) Raeder. Organ jego pracy stanowiło Dowództwo Marynarki Wojennej, w skład którego wchodziły: I. Adiutantura, II. Sztab Wojny Morskiej (Stab der Seekriegsleitung) – kontradmirał Otto Schniewind, III. Urząd Personalny Marynarki Wojennej, IV. Urząd Dowodzenia Marynarki Wojennej, V. Urząd Obrony Morskiej, VI. Urząd Ogólny Marynarki, VII. Urząd Uzbrojenia Marynarki Wojennej, VIII. Urząd Administracyjny Marynarki Wojennej i IX. Urząd Budownictwa Marynarki Wojennej.

Wyższymi dowództwami były: Dowództwo Floty (Flottenkommando) i Dowództwa Grup Morskich (Marinegruppenkommandos). Na czele floty stał admirał Hermann Boehm. Szefem sztabu był komandor Oskar Kummetz. Dowódcy floty podlegali: I. dowódca pancerników wiceadmirał Wilhelm Marschall, II. dowódca sił rozpoznawczych wiceadmirał Hermann Densch (a) eskadra ciężkich krążowników, b) eskadra lekkich krążowników, c) dowódca torpedowców kontradmirał Günther Lütjens – 8 dywizjonów kontrtorpedowców i flotylle torpedowców, 2 flotylle ścigaczy, d) dowódca traulerów kmdr Friedrich Ruge – 2 flotylle traulerów, 2 flotylle minowców i 2 flotylle patrolowców), III. dowódca okrętów podwodnych komandor Karl Dönitz (7 flotylli, w tym jedna szkolna). Na czele Grupy Morskiej Wschód (Kilonia) stał admirał Konrad Albrecht, a Grupy Morskiej Północ (Wilhelmshaven) najprawdopodobniej admirał Otto Schultze. Ta ostatnia informacja była błędna, ponieważ Grupa Morska Północ powstała dopiero w 1940 r. W sierpniu 1939 r. utworzono tam natomiast Grupę Morską Zachód. Do zadań grup morskich należały sprawy użycia taktycznego podległych im wielkich jednostek.

⁶¹ *Polские силы зброjne в drugiej wojnie світової, т. 1: Кампанія wrześніова 1939, cz. 1: Політичне і воєнне положення Польщі перед війною*, Londyn 1951, s. 249.

⁶² CAW, Oddział II SGWP, I.303.4.3582, Niemiecka marynarka wojenna. Komunikat nr 5 za V 1939 r.

⁶³ *Polские силы зброjne..., s. 249.*

Całe wybrzeże morskie III Rzeszy podzielone było pod względem administracyjnym na Dowództwa Obszarów Morskich (Marinestationskommandos): Morza Bałtyckiego – admirał Rolf Carls (Kilonia) i Morza Północnego – admirał Alfred Saalwächter (Wilhelmshaven). Wspomnieć należy, iż istniało też Dowództwo Marynarki Wojennej przy wojsku lądowym – admirał Max Bastion, wojskowe urzędy morskie (Królewiec, Szczecin, Hamburg, Brema), flotylla rzeczna na Dunaju i Komisarjat Morski Kanału Kilońskiego⁶⁴.

Latem 1939 r., tuż przed wybuchem wojny, Oddział II uważnie śledził ruch niemieckich okrętów wojennych na Bałtyku. Obserwowano również wzbudzające zaniepokojenie liczne transporty morskie z wojskiem i materiałem wojennym kierowane do Prus Wschodnich⁶⁵.

Informacje o niemieckiej marynarce wojennej uzyskiwane przez polski wywiad wojskowy były wystarczające do oceny jej możliwości operacyjnych, pomimo iż znacznie większą wagę przykładano do rozpoznania wojsk lądowych czy też lotnictwa. Oddział II SGWP miał właściwe dane na temat organizacji Kriegsmarine, jej stanów liczebnych oraz OdeB floty. Na bieżąco kierownictwo Wojska Polskiego było również informowane o zmianach personalnych zachodzących w niemieckiej marynarce wojennej, odbywających się manewrach i ćwiczeniach, a także wznoszonych fortyfikacjach nadmorskich. Polski wywiad wojskowy właściwie ocenił działania III Rzeszy zmierzające do intensywnej rozbudowy Kriegsmarine, która miała zapewnić Niemcom opanowanie Morza Bałtyckiego i Morza Północnego.

Bibliografia

Materiały archiwalne

Archiwum Akt Nowych

Attachés wojskowi RP przy państwach kapitalistycznych

Sztab Główny Wojska Polskiego w Warszawie

Centralne Archiwum Wojskowe

Oddział II Sztabu Głównego (Generalnego) Wojska Polskiego 1921-1939

Opracowania

Kołąkowski P., *Czas próby. Polski wywiad wojskowy wobec groźby wybuchu wojny w 1939 roku*, Warszawa 2012

Polskie siły zbrojne w drugiej wojnie światowej, t. 1: *Kampania wrześniowa 1939*, cz. 1: *Polityczne i wojskowe położenie Polski przed wojną*, Londyn 1951

Woźny A., *Niemieckie przygotowania do wojny z Polską w ocenach polskich naczelnych władz wojskowych w latach 1933-1939*, Warszawa 2000

⁶⁴ CAW, Oddział II SGWP, I.303.4.3777, Organizacja niemieckich sił zbrojnych. Zarys historyczny, b.d.

⁶⁵ P. Kołąkowski, *Czas próby...*, s. 158 i n.

Zgórniak Z., *Europa w przededniu wojny. Sytuacja militarna w latach 1938-1939*, Kraków 1993

Żerko S., *Niemiecka polityka zagraniczna 1933-1939*, Poznań 2005

Summary

The Kriegsmarine in the light of Polish intelligence information

An intensification of armament in Germany after Adolf Hitler came into power facilitated Polish military intelligence activity in that country. The Second Department of Polish General Staff aimed at the reconnaissance of German strategic targets and obtaining information about the land forces, air forces and the navy. The latter mainly involved obtaining information about the organization and composition of the Kriegsmarine, its numbers and staffing as well as its expansion. The maneuvers and military exercises were also of interest. Polish intelligence carefully observed the movements of German war ships especially in the spring and summer of 1939 when a deterioration of political relations took place. Valuable information about the German navy obtained by the Second Department of Polish General Staff was enough to assess its military capacity. Polish intelligence correctly assessed German actions aiming to facilitate the expansion of the navy, which was expected to ascertain the control over the Baltic and the North Seas for the Third Reich.